

**rijksuniversiteit
 groningen**

**faculteit gedrags- en
 maatschappijwetenschappen**

**Het probleem van reïficatie binnen Autisme Spectrum Stoornis:
 Een kritische analyse van academische pedagogische studieboeken**

Student: Hannah van Dijk (S4864948)

Begeleider en eerste beoordelaar: Dr. S. te Meerman

Tweede beoordelaar: Dr. J. Sijtsma

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen (PABA6002)

6 juni 2025

Aantal woorden: 6968

Abstract

This study focuses on the extent to which reifying writing about Autism Spectrum Disorder (ASD) is present in academic pedagogical textbooks. Although reification is a well-known problem, it still occurs. This study compared two different editions of pedagogical textbooks, one published in 2009 and the revised edition published in 2018. Within these textbooks, a qualitative content analysis was conducted focusing on the chapters that write about ASD. This analysis focused on the three logical fallacies that have a reifying effect: generalizations, circular arguments and finalistic historiography. Although some degree of reifying writing about ASD was still found in both books, the results show a decrease in generalizations and circular arguments in the revised edition. In both books, finalistic historiography about ASD was found, which results in a reification effect. In addition to this decrease, several contradictory statements were found regarding ASD, which reduced the reifying effect to a certain extent. Despite this reduction in reification, these contradictions cause confusion and ambiguity within the discourse on ASD. The findings of this study highlight the importance of the continuing incorrect description of ASD in academic pedagogical textbooks. It is important that professionals in training and authors become aware of these issues.

Keywords: Autism Spectrum Disorder (ASD), reification, generalizations, circular arguments, finalistic historiography, academic pedagogical textbooks

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op de mate dat er reïficerend geschreven wordt over Autisme Spectrum Stoornis (ASS) in academische pedagogische studieboeken. Hoewel reïficatie een bekend probleem is binnen de psychiatrie, komt het nog steeds voor. Deze studie vergeleek twee verschillende drukken van pedagogische studieboeken, een druk uit 2009 en de herziene druk uit 2018. Binnen deze studieboeken is een kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd gericht op de hoofdstukken die schrijven over ASS. In deze analyse werd de focus gelegd op de drie redeneerfouten die een reïficerend effect hebben: generalisaties, cirkelredeneringen en finalistische geschiedschrijving. Hoewel in beide boeken nog steeds een zekere mate van reïficerend schrijven over ASS werd gevonden, tonen de resultaten een afname van generalisaties en cirkelredeneringen in de herziene druk aan. In beide boeken wordt er finalistische geschiedschrijving over ASS gevonden wat een reïficerend effect als gevolg heeft. Naast deze afname werden er verschillende tegenstrijdige uitspraken gevonden omtrent ASS, wat het reïficerende effect in een zekere mate deed verminderen. Ondanks deze vermindering van reïficatie brengen deze tegenstrijdigheden verwarring en onduidelijkheid met zich mee binnen het discours van ASS. De bevindingen benadrukken het belang dat ASS nog steeds op een onjuiste manier wordt beschreven in academische pedagogische studieboeken. Het is belangrijk dat professionals in opleiding en auteurs bewust worden van deze problematiek.

Trefwoorden: Autisme Spectrum Stoornis (ASS), reïficatie, generalisaties, cirkelredeneringen, finalistische geschiedenis, academische pedagogische studieboeken

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	6
1.1	ASS als ziekte-entiteit	6
1.2	Doel thesis	8
2.	Theoretisch kader	9
2.2	Autisme, een veranderend concept	9
2.3	ASS in de DSM-5	10
2.4	Reïficatie	11
2.5	Generalisaties	11
2.6	Cirkelredeneringen	13
2.7	Finalistische geschiedenis	14
3.	Methode.....	16
3.1	Onderzoeksdesign	16
3.2	Dataverzameling.....	17
3.3	Waarborging kwaliteit onderzoek.....	17
3.4	Data-analyse	18
4.	Resultaten	18
4.1	Deelvraag 1: Generalisatie/ ecologische fout.....	20
4.2	Deelvraag 2: Cirkelredeneringen.....	23
4.3	Deelvraag 3: Finalistische geschiedenis.....	24
4.4	Vergelijking boek 2009 en boek 2018	25
5.	Conclusie	26

6. Discussie.....	28
6.1 Sterke punten van dit onderzoek	28
6.2 Beperkingen van dit onderzoek.....	29
6.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	31
Literatuurlijst	33
Bijlagen	39
Bijlage 1: Gecodeerde citaten	39

1. Inleiding

Global Burden of Disease (2025) toont in een grootschalig onderzoek in 2021 aan dat wereldwijd 61,8 miljoen mensen zijn gediagnosticeerd met Autisme Spectrum Stoornis (ASS), waarvan de prevalentie hoog is onder jongeren onder de 20 jaar. De World Health Organisation (WHO) stelt in 2023 dat er naar schatting 1 op de 100 kinderen wereldwijd de diagnose ASS hebben. Hierbij maakt de WHO de kanttekening dat de ASS-prevalentie in veel lage- en middeninkomenslanden tot op heden onbekend is. De classificatie ASS omvat een groot aantal kinderen. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (2025) behoorde in de periode 2022/2024 13,5% van de personen met een zelf gerapporteerde ASS-diagnose tot de leeftijdscategorie 4 tot 25 jaar.

ASS is dus een veelvoorkomende ‘psychische stoornis’, met name onder jongeren. Hoe denken wij eigenlijk over deze ‘psychische stoornis’, en belangrijker nog, waar baseren wij dat denken op? In de academische en pedagogische wereld vormt de wijze waarop informatie over ‘stoornissen’ zoals ASS wordt gepresenteerd een krachtig fundament voor de manier waarop deze worden begrepen, benoemd en behandeld. Uit onderzoek blijkt dat in veel studieboeken ‘psychische stoornissen’ worden gepresenteerd als een biomedische entiteit. Te Meerman (2017) stelt bijvoorbeeld dat ADHD regelmatig wordt beschreven als een stoornis die in de hersenen zit. Deze manier van presenteren lijkt ook van toepassing op ASS. Het idee dat ASS een neurologische ontwikkelingsstoornis is, neemt een prominente plaats in binnen het discours, wat volgens Leysen et al. (2021) leidt tot een beperkte kijk op ASS.

1.1 ASS als ziekte-entiteit

Al jarenlang proberen diverse wetenschappers en psychiaters de oorzaak van ASS te achterhalen, waarbij ze zich voornamelijk focussen op de biomedische kant (Delfos, 2012).

Hierbij is het mogelijk dat een cruciaal aspect wordt vergeten: psychosociale labels zijn geen verklarende labels. Alle psychosociale labels zijn bedacht door mensen en beschrijven een ervaren probleem in het gedrag (Batstra, 2023).

Uit onderzoek van Te Meerman (2017) blijkt dat in academische studieboeken soms een psychosociaal construct wordt beschreven als een ziekte-entiteit die zichzelf probeert te verklaren. Zo wordt ADHD bijvoorbeeld beschreven als verklaring van het gedrag. Dit soort cirkelredeneringen dragen volgens Te Meerman (2022) bij aan reïficatie.

Door groepsvondsten te generaliseren, van bijvoorbeeld een studie naar hersenanatomie (Te Meerman, 2019) kan ASS eveneens gereïficeerd worden. Er wordt dan gesuggereerd dat mensen met ASS alle een bepaald hersenkenmerk delen wat ASS tot een concreet ding maakt.

Ook zogenoemde ‘finalistische geschiedenis’ heeft een reïficerend effect (Dehue, 2009). Hierbij wordt er met kennis van nu een lijn naar het verleden getrokken, waardoor het lijkt alsof hedendaagse begrippen, zoals ASS, altijd al als een ziekte-entiteit hebben bestaan.

Reïficatie van psychosociale constructen is al jarenlang een hardnekkig probleem binnen de psychiatrische literatuur (Nieweg, 2005). Reïficatie zet een psychosociaal construct neer als een verklarende of biologische entiteit. Indien dit beeld van psychosociale constructen, zoals ASS, dominant is, dan kan iemand die geclassificeerd wordt met een dergelijk construct de indruk krijgen dat er bij hem of haar sprake is van een afwijking. Zeker wanneer deze persoon een kind betreft en al jong wordt geconfronteerd met dit beeld. Hiermee ontstaat het risico dat het kind zichzelf gaat zien als ‘anders’ of ‘defect’, omdat het kind een psychische ‘ziekte’ heeft. Deze framing kan onbedoeld bijdragen aan internalisering van de stoornis. Het is nog onbekend wat de gevolgen hiervan zijn voor het zelfbeeld, de identiteit en het welzijn van het kind, maar het is aannemelijk dat dit voor sommige kinderen een negatieve invloed kan hebben (Batstra, 2023).

Barry Prizant (2016) pleit in zijn boek *Uniquely human: A different way of seeing autism* voor een andere kijk op ASS. Hij stelt dat ASS niet meer moet worden gezien als een ziekte, maar een andere manier van mens zijn. Hierbij moeten professionals het kind in kwestie niet willen veranderen, maar moeten de professionals zelf veranderen door ASS anders te gaan zien. Hoe professionals ASS zien, is afhankelijk van wat zij hierover leren. Studietoeken spelen hierin een centrale rol. Ze vormen niet alleen een bron van kennis, maar dragen ook bij aan de manier waarop toekomstige professionals leren kijken naar deze psychosociale constructen (Te Meerman et al., 2017).

1.2 Doel thesis

Dit onderzoek richt zich op generalisaties en cirkelredeneringen in academische studietoeken die een reïficerend effect hebben binnen de classificatie ASS. Daarnaast wordt de wijze waarop finalistische geschiedschrijving in academische studietoeken over ASS voorkomt onderzocht, aangezien deze eveneens kan bijdragen aan reïficatie. Het doel van dit onderzoek is om te kijken of er een afname zichtbaar is in de manier waarop er door professionals reïficerend geschreven wordt over ASS. In dit onderzoek worden twee academische studietoeken met elkaar vergeleken, de tweede druk van een pedagogisch handboek en de derde herziene druk van datzelfde handboek.

Dit onderzoek wil antwoord geven op de volgende onderzoeksvraag; *‘In hoeverre wordt reïficerend geschreven over het psychosociale construct ASS in een vernieuwd pedagogisch studietoek in vergelijking met een oudere druk?’* De onderzoeksvraag wordt ondersteund door de volgende drie deelvragen:

1. *In hoeverre komen generalisaties bij het psychosociale construct ASS voor in een vernieuwd pedagogisch studietoek in vergelijking met een oudere druk?*

2. *In hoeverre komen cirkelredeneringen bij het psychosociale construct ASS voor in een vernieuwd pedagogisch studieboek in vergelijking met een oudere druk?*
3. *In hoeverre komt finalistische geschiedschrijving over het psychosociale construct ASS voor in pedagogische studieboeken?*

De twee boeken die met elkaar worden vergeleken zijn: *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*, tweede druk (Van Lieshout, 2009) en *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*, derde herziene druk (Van Lieshout & Van Deth, 2018). In deze boeken worden alleen de hoofdstukken die zich richten op ASS geanalyseerd.¹

In het theoretisch kader worden de concepten die in de deelvragen worden behandeld nader toegelicht en in context geplaatst.

2. Theoretisch kader

2.2 Autisme, een veranderend concept

Door de jaren heen is het construct autisme, en haar criteria, steeds veranderd. Hierbij proberen wetenschappers dichterbij de kern te komen van mogelijke oorzaken of motieven voor deze gedragingen (Wolff, 2003).

In 1911 werd het begrip autisme beschreven door de Duitse psychiater Bleuler als een variant van schizofrenie (Bleuler, 1950). Hij gebruikte de term om te verwijzen naar een vorm van in zichzelf gekeerd denken, waarbij autisme werd gekarakteriseerd door het vervangen van frustrerende realiteiten met fantasieën en hallucinaties (Evans, 2013). In de jaren 40 gaven Leo Kanner en Hans Asperger een andere definitie aan autisme. Ze beschreven het als

¹ Aangezien de tweede druk uit 2009 dateert, viel PDD-NOS destijds nog onder de classificatie 'autisme'. MCDD is geen DSM-classificatie, maar in de praktijk vielen kinderen met dit soort kenmerken vaak onder de diagnose PDD-NOS. Desbetreffende psychosociale constructen worden in het boek uit 2009 behandeld in het hoofdstuk dat zich richt op ASS. Daarom zijn in deze druk ook uitspraken over deze constructen gecodeerd. Door de invoering van de DSM-5 vallen deze 'stoornissen' inmiddels niet langer onder ASS.

een stoornis die zich uit in een beperking van sociale interactie en communicatie (Hamidi et al., 2024; Harris, 2018). Zij definieerde autisme als een neurologische ontwikkelingsstoornis die een onvermogen tot gebruikelijk contact met andere mensen vormt (Van Rosmalen et al., 2020). Rond dezelfde periode beschrijft Bruno Bettelheim autisme als een stoornis die verband houdt met de opvoeding. Hij stelde dat autisme het gevolg is van het opgroeien met emotioneel kille en afwezige ouders, waarbij hij de verantwoordelijkheid in het bijzonder bij de moeder legde (Van Rosmalen et al., 2020).

Ook in onze huidige tijd blijven de definitie en criteria van autisme onderhevig aan verandering. Met de invoering van de vijfde, meest recente, editie van de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5) zijn eerdere diagnoses zoals PDD-NOS, het syndroom van Asperger en klassiek autisme komen te vervallen en samengevoegd onder de overkoepelende classificatie ASS.

2.3 ASS in de DSM-5

ASS wordt in de DSM-5 geclassificeerd als een neurobiologische ontwikkelingsstoornis, wat impliceert dat de aandoening gepaard gaat met ontwikkelingsproblemen die (deels) worden beïnvloed door neurologische afwijkingen. Hoewel de classificatie ‘neurobiologische ontwikkelingsstoornis’ een oorzaak lijkt te suggereren, is de DSM-5 niet bedoeld om diagnoses te verklaren. De functie van de DSM-5 is het bieden van een internationaal overeengekomen kader waarin criteria zijn vastgesteld die de grenzen van een psychische stoornis bepalen (Pérez-Álvarez, 2017). De laatste jaren verschijnt er steeds meer kritiek op de insteek van de DSM-5. Deze kritiek richt zich onder andere op de reïficatie van psychosociale constructen (Veldmeijer et al, 2024). Reïficatie binnen de psychiatrische diagnostiek is, zoals eerder benoemd, een veelvoorkomend probleem dat kan bijdragen aan

redeneerfouten (Nieweg, 2005). Echter kunnen redeneerfouten op hun beurt ook bijdragen aan reïficatie (Te Meerman, 2022).

2.4 Reïficatie

Reïficatie is afgeleid van de Latijnse woorden ‘*res*’ (ding) en ‘*facere*’ (maken) en is beschreven in de Van Dale (Den Boon & Hendricks, 2015) als: ‘tot een zelfstandigheid maken’. Bij reïficatie wordt de stoornis gepresenteerd als actor. De stoornis wordt gezien als een op zichzelf staand iets dat de gedragingen, horend bij die stoornis, veroorzaakt. Echter, het is niet de stoornis die de gedragingen veroorzaakt, maar het is de set aan gedragingen die een persoon classificeert onder een bepaalde stoornis (Batstra, 2023).

Sanne te Meerman et al. (2022) beschrijft in zijn onderzoek naar reïficatie binnen de stoornisclassificatie ADHD vier manieren hoe een psychosociaal construct kan worden gereïficeerd als een ziekte. ‘Logical fallacies’ wordt als een van deze manieren aangehaald in zijn onderzoek. Te Meerman maakt onderscheid tussen drie redeneerfouten: generalisaties, cirkelredeneringen en verwarring tussen correlatie en causaliteit, die allemaal een mogelijk reïficerend effect hebben. In dit onderzoek staan de redeneerfouten generalisatie en cirkelredeneringen centraal. Daarnaast wordt er gekeken naar het fenomeen finalistische geschiedenis dat Trudy Dehue (2009) aanhaalt in haar boek *De Depressie-epidemie*, wat binnen de psychiatrie een reïficerend effect kan hebben.

2.5 Generalisaties

Veel onderzoeken en literatuur suggereren dat mensen die gediagnosticeerd zijn met ASS andere hersenen hebben. Zo zou bijvoorbeeld uit verschillende onderzoeken blijken dat de amygdala bij kinderen met ASS groter is (Mosconi et al., 2009; Nordahl et al., 2012). Andere onderzoeken stellen dat de hippocampus afwijkend zou zijn en hierdoor betrokken is bij de

‘tekortkomingen’ van mensen met ASS, zoals sociale cognitie (Greicus et al., 2003; Conty & Grezes, 2012) Echter, deze gevonden verschillen zijn gebaseerd op groepsverschillen, wat niets hoeft te zeggen over verschillen, laat staan ‘afwijkingen’ bij een individu. Waterhouse (2022) stelt dat mensen met een ASS-classificatie geen afwijkend neurobiologisch kenmerk in hun hersenen hebben ten opzichte van mensen zonder een ASS-classificatie. De biologische achtergrond van deze groep is juist complex en gevarieerd (Waterhouse, 2022). Desondanks worden groepsverschillen over (neuro)biologische kenmerken vaak beschreven als individuele verschillen (Te Meerman et al., 2022). Op deze wijze wordt een groepsbevinding ten onrechte gegeneraliseerd naar alle individuen met de stoornisclassificatie ASS. Deze generalisaties hebben een reïficerend effect. Dit foutief beschrijven van groepsgemiddelden wordt ook wel de ecologische fout genoemd (Mackenbach, 2000). Naast de ecologische fout, gaat de auteur bij het schrijven van een tekst uit van een bepaalde basiskennis bij de lezer. De auteur wil zoveel mogelijk informatie in zo min mogelijk tekst geven. Er wordt niet consequent vermeld dat het om gemiddelden gaat, de auteur lijkt ervan uit te gaan dat de lezer zich hiervan bewust is. Dit fenomeen heet de Maxim of Quantity van Grice (Grice et al., 1975). Dit kan echter leiden tot foutieve interpretaties van de gepresenteerde bevindingen. Volgens Loth et al. (2021) blijkt dat in meer dan 95% van de studies over ASS in de samenvatting niet wordt vermeld dat onderzoeksbevindingen gaan over groepsgemiddelden. Het is van groot belang hier bewustwording in te creëren. Door enkel de geschreven tekst te lezen kan ten onrechte de indruk worden gewekt dat het aangetroffen (neuro)biologische kenmerk aanwezig is bij alle individuen met een ASS-classificatie.

Een voorbeeld van een generalisatie luidt:

“De meest solide en tevens minst specifieke bevinding is dat het totale volume van de hersenen van kinderen met ASS vergroot is. Bij peuters met ASS is het hersenvolume met ongeveer 10 procent vergroot” (Courchesne e.a., 2001). [p. 60, Verhulst, 2020]

Bovenstaande onderzoeksresultaten haalt Verhulst (2020) aan in *Leerboek Kinder- en Jeugdpsychiatrie*. Doordat er gesteld wordt dat ‘de hersenen van kinderen met ASS vergroot zijn’, lijkt het er op dat dit voor alle kinderen met ASS geldt. Er wordt niet genoemd dat dit om een groepsgemiddelde gaat en dat niet iedereen met ASS vergrote hersenen heeft. In dit onderzoek zullen citaten worden gecodeerd onder generalisatie wanneer de tekst/auteur de indruk wekt dat elk individu met ASS eenzelfde hersenafwijking heeft, of wanneer de tekst/auteur de indruk wekt dat elk individu met ASS eenzelfde afwijkende hersenontwikkeling heeft.

2.6 Cirkelredeneringen

Cirkelredeneringen zijn volgens Nieweg (2005) een groot probleem binnen de psychiatrie. Bij een cirkelredenering wordt het psychosociale construct, in dit geval ASS, als verklaring gegeven voor de bijbehorende gedragskenmerken. De gedragskenmerken worden in dergelijke gevallen beschreven als het resultaat van de stoornis, bijvoorbeeld: “Hij heeft moeite met sociale interactie door zijn autisme”. Door ASS op deze manier te beschrijven, lijkt het alsof ASS een ziekte-entiteit is die dit gedrag veroorzaakt. Het psychosociale construct, zoals ASS, is echter enkel een benaming voor een set gedragingen (Batstra, 2023)

Laura Batstra (2023) beschrijft in haar boek *ADHD: macht en misverstanden* een sprekend voorbeeld van een cirkelredenering dat leidt tot reïficatie. Zij verwijst naar een kinderboek met de oorspronkelijke titel: *Ferry is zo snel als een Ferrari, want hij heeft ADHD*. In deze formulering wordt het gedrag van de personage Ferry, zijn snelheid, gepresenteerd als een gevolg van de classificatie ADHD. Daarmee wordt ADHD gezien als verklarende oorzaak, terwijl het in werkelijkheid een beschrijvend label is, en leidt zo tot reïficatie. In een latere druk is de titel aangepast naar: *Ferry is zo snel als een Ferrari*, waarmee de reïficerende formulering is verwijderd.

Zoals Thomas Szasz (1974) in zijn boek *The myth of mental illness* betoogt, zijn psychische stoornissen geen objectief vaststaande ziekte-entiteiten, maar sociale constructen die door mensen zijn bedacht. Het is dan ook opmerkelijk dat vanuit een conceptueel construct een causale verklaring wordt afgeleid. Nieweg (2005) beschrijft dit fenomeen als ‘een konijn uit de hoed toveren dat er eerst zelf is ingestopt’. Door het psychosociale construct te beschrijven als oorzaak ontstaat er een reïficerend effect dat suggereert dat het psychosociale construct een ziekte-entiteit is. In dit onderzoek zullen citaten worden gecodeerd onder cirkelredenering wanneer er gedragskenmerken worden beschreven als resultaat of uitkomst van ASS. Of wanneer de auteur de volgorde omdraait en suggereert dat ‘de stoornis’ het gedrag veroorzaakt.

2.7 Finalistische geschiedenis

Het is van belang dat we ons er altijd van bewust zijn dat ASS en de definitie ervan afhankelijk is van periode en cultuur. Het huidige construct ASS beschrijft waarschijnlijk een andere groep mensen als verwante constructen. Dit komt doordat de criteria veranderd zijn. Deze veranderende criteria gaan, onder andere, gepaard met veranderende contexten.

Greenfield (2009) ontwikkelde een theorie die stelt dat sociale veranderingen leidden tot verandering in de cultuur, opvoedingspraktijken en ontwikkelingspaden van mensen. Uit zijn artikel blijkt dat veranderingen in de sociale normen leidden tot nieuwe leeromgevingen voor kinderen. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in hoe er in de jaren '70 les werd gegeven, en hoe dat in de huidige tijd gebeurt. Vroeger was het wenselijk dat kinderen gehoorzaamden en heerste er een grote mate van traditionele autoriteit (Bakker et al., 2023). Er was een hoge mate van structuur en er was weinig interactie tussen de leerlingen en de docent. In de huidige tijd zien we dit niet meer terug. Interactie zou het leerproces juist bevorderen (Centraal Planbureau, 2016) en er is meer sprake van een gelijkwaardige relatie tussen docenten en

leerlingen. Dit soort veranderingen hebben invloed op het soort gedrag dat wij als maatschappij wenselijk vinden. Het is goed mogelijk dat een kind in de jaren '70 die extreem gericht was op structuur en routine gezien werd als 'normaal', omdat dit in die context wenselijk was. Daarentegen kan een kind met ditzelfde gedrag in de huidige onderwijsomgeving vallen onder het criterium 'hardnekkig vasthouden aan hetzelfde, star gehecht aan routines of geritualiseerde gedragspatronen' van ASS.

We kunnen er niet vanuit gaan dat ASS altijd heeft bestaan zoals het hedendaags bekend is. Toch halen wetenschappers geregeld historische ontdekkingen aan, die hun eigen ontdekkingen onderbouwen. Dehue (2009) noemt dit soort beschrijvingen van geschiedenis 'finalistische geschiedenis': er wordt met de huidige inzichten en kennis terug geredeneerd vanuit de geschiedenis en zo een passend verhaal gevormd. Dehue schrijft het volgende over dit fenomeen: "...aldus trekt een finalistische geschiedenis zelf een lijn vanuit het heden naar het verleden en suggereert dat deze spontaan van het verleden naar het heden liep" (p. 30).

Door dit soort geschiedschrijving ontstaat het idee dat een eigentijds psychosociaal construct verwijst naar een ziekte-entiteit die altijd heeft bestaan. Dit kan bijdragen aan het idee dat het psychosociale construct die ziekte-entiteit is. Finalistische geschiedschrijving kan dus een reïficerend effect hebben binnen een psychosociaal construct. In dit onderzoek wordt er gekeken of er finalistisch geschreven wordt over de geschiedenis van ASS in studieboeken. Een geschiedschrijving wordt als finalistisch gekenmerkt wanneer de geschiedenis wordt beschreven aan de hand van huidige kennis, wat leidt tot het creëren van een eigen geschiedenis.

3. Methode

3.1 Onderzoeksdesign

Om de onderzoeksvraag ‘*In hoeverre wordt er reïficerend geschreven over het psychosociale construct ASS in een vernieuwd pedagogisch studieboek in vergelijking met een oudere druk?*’ te beantwoorden, wordt een vergelijkend onderzoeksdesign gehanteerd. Kwalitatieve inhoudsanalyse wordt ingezet als analysemethode (Flick, 2018). Kwalitatieve inhoudsanalyse is geschikt voor het analyseren van tekstueel materiaal en volgens Schreier (2014) is het een methode om de betekenis van kwalitatieve data systematisch te beschrijven. In dit onderzoek wordt kwalitatieve inhoudsanalyse op twee manieren ingezet. Eerst wordt er deductief gecodeerd (concept-driven), waarbij de codes in het codeboek vooraf zijn afgeleid uit het theoretisch kader. Daarnaast is er ook ruimte voor inductieve codering (data-driven). Het codeboek kan worden aangepast of aangevuld op basis van inzichten uit de data (Schreier, 2012; Schreier 2014). Het gehanteerde onderzoeksdesign betreft een comparative study, oftewel een vergelijkend onderzoeksdesign (Flick, 2018). Een comparative study richt zich op het systematisch vergelijken van twee of meer casussen op basis van gedeelde onderzoeksvariabelen (Esser & Vliegthart, 2017). Het doel hiervan is om overeenkomsten en verschillen te identificeren die relevant zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. In dit onderzoek vormen generalisaties, cirkelredeneringen en finalistische geschiedenis de centrale variabelen. Deze redeneerfouten worden geanalyseerd binnen de studieboeken *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen* uit 2009 en uit 2018. Door de meest recente druk uit 2018 te vergelijken met een eerdere druk uit 2009, wordt onderzocht in hoeverre de frequentie en aard van deze fouten zijn veranderd.

Hoewel kwalitatieve inhoudsanalyse een interpretatieve benadering is, biedt de methode ook ruimte voor het systematisch kwalificeren van specifieke variabelen binnen de data (Schreier, 2014). In dit onderzoek worden de onderzochte variabelen niet alleen

beschreven, maar ook gekwantificeerd in termen van hun aanwezigheid. Daarmee wordt er ook een kwantitatief element toegevoegd aan de kwalitatieve analyse.

3.2 Dataverzameling

Voor de selectie van de studieboeken is gebruikgemaakt van een doelgerichte steekproef (purposive sampling), waarbij is gekeken naar academische studieboeken die veelvuldig worden ingezet binnen het academisch onderwijs (HBO en WO). Het onderzoek richt zich specifiek op het psychosociale construct ASS. Alleen de hoofdstukken die expliciet over ASS gaan zijn opgenomen in de analyse. In de oudere druk uit 2009 betreft dit hoofdstuk 12 en in de herziene druk uit 2018 betreft dit hoofdstuk 11.

3.3 Waarborging kwaliteit onderzoek

Voorafgaand aan de analyse is een codeboek ontwikkeld, gebaseerd op het theoretisch kader van dit onderzoek. De eerste versie is concept-driven opgesteld. Gedurende het gehele onderzoek is er ruimte om het codeboek aan te vullen of aan te passen, hierbij wordt gebruikgemaakt van data-driven codering (Flick, 2018).

Om de betrouwbaarheid en consistentie van het coderingsproces te waarborgen, is voorafgaand aan de hoofdanalyse een proefcodering uitgevoerd. Hierbij is een tekstfragment uit een ander academisch studieboek over ASS gecodeerd, zowel door de hoofdonderzoeker als door een tweede onderzoeker die een vergelijkbare bachelor thesis schrijft, gericht op psychiatrische studieboeken. De resultaten van deze proefcodering zijn naast elkaar gelegd en vergeleken. Op basis van deze vergelijking is een tweede, aangescherpte versie van het codeboek opgesteld. Deze definitieve versie is vervolgens gebruikt voor het uiteindelijke coderingsproces. Tijdens de hoofdanalyse is het codeboek opnieuw aangescherpt aan de hand van inductief coderen. Het uiteindelijke codeboek is weergegeven in Tabel 1.

Naast de hoofdonderzoeker heeft een andere onderzoeker na de hoofdanalyse de gecodeerde citaten ook gecodeerd, om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te berekenen. Na de hoofdanalyse is zowel het percentage overeenstemming (percentage agreement) als Cohen's Kappa (κ) berekend om de mate van overeenstemming te evalueren tussen de hoofdonderzoeker en de tweede onderzoeker. Het percentage overeenstemming bedraagt 83,7 %. Dit houdt in dat 83,7% van de citaten dezelfde code hebben gekregen bij beide onderzoekers. Dit percentage geeft slechts de ruwe mate van overeenstemming weer en houdt geen rekening met de mate waarin deze overeenstemming ook door toeval verklaard kan worden. Hierom is tevens de Cohen's Kappa berekend. Er werd een interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van $\kappa = .69$ gevonden, wat duidt op substantiële overeenstemming (Landis & Koch, 1977). Deze statistiek is na de hoofdanalyse berekend en geeft daarom uitsluitend een evaluatie van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid.

3.4 Data-analyse

De relevante hoofdstukken uit de studieboeken zijn gescand en vervolgens geïmporteerd in het kwalitatieve analyseprogramma ATLAS.ti. Dit programma maakt het mogelijk om tekstfragmenten te coderen, analyseren en onderling te vergelijken. ATLAS.ti biedt een overzichtelijke weergave van de toegewezen codes, waardoor verschillen tussen de data inzichtelijk worden gemaakt.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de kwalitatieve inhoudsanalyse gepresenteerd. De data bestaan uit geselecteerde tekstfragmenten die door de onderzoeker zijn gecodeerd op basis van het codeboek. Het coderingsproces kent een zekere mate van subjectiviteit en

interpretatieruimte. Het is van belang om dit component in het achterhoofd te houden bij het duiden van de resultaten.

Tabel 1 geeft een overzicht van de gehanteerde codes die zijn gebruikt bij het coderen van beide studieboeken. ‘Generalisatie/ ecologische fout’, ‘cirkelredeneringen’ en ‘finalistische geschiedenis’ vormen de hoofdcodes.

Tabel 1
Codeerschema

<i>Code</i>	<i>Wat?</i>	<i>Waarom reïficerend?</i>
Generalisatie/ ecologische fout	De tekst/auteur wekt de indruk dat elk individu met ASS eenzelfde hersenafwijking en/of -ontwikkeling heeft.	De individuele boodschap over de ‘hersenziekte’ van iemand met ASS reïficeert ASS door het te laten lijken als een afgebakende eigenschap dat elk individu met ASS heeft. Er is echter geen enkel hersen anatomisch kenmerk dat noodzakelijk noch voldoende is voor een ASS-classificatie.
Cirkelredeneringen	De gedragskenmerken benoemen als resultaat/uitkomst van ASS. ASS benoemen als de oorzaak van de gedragingen. De auteurs draaien de volgorde om en suggereren dat een stoornis het gedrag veroorzaakt.	Dit soort cirkelredeneringen reïficeert ASS omdat het suggereert dat ASS een discrete ziekte is dat ongewenst gedrag veroorzaakt, terwijl ASS een construct is dat een set gedragingen een naam geeft.
Finalistische geschiedenis	De geschiedenis beschrijven met de kennis van nu. (Onbewust) een eigen geschiedenis creëren.	Het finalistische beschrijven van de geschiedenis van ASS, doet denken dat ASS er altijd al is geweest. Dit suggereert dat het een ziekte-entiteit is.

Allereerst zullen de gevonden resultaten per deelvraag worden besproken. Hierbij worden enkele gevonden citaten uitgelicht en wordt er een onderbouwing gegeven waarom er is gekozen voor de desbetreffende code. Voor alle gecodeerde citaten wordt verwezen naar Bijlage 1. Daarna worden de bevindingen besproken die voortkwamen uit de analyse van de verouderde druk uit 2009, gevolgd door de bevindingen van de herziene druk uit 2018. Hierbij worden de codes uit de verschillende boeken kwantitatief met elkaar vergeleken.

4.1 Deelvraag 1: Generalisatie/ ecologische fout

In het boek uit 2009 zijn 20 citaten ondergebracht onder de code ‘generalisatie/ ecologische fout’. In het boek uit 2018 zijn 14 citaten onder deze code gecodeerd. De volledige frequentieverhouding van alle codes tussen beide boeken is weergegeven in Tabel 2.

Bij de code ‘generalisatie/ ecologische fout’ zijn citaten geselecteerd waarbij bevindingen over (neuro)biologische kenmerken bij mensen met een ASS-classificatie worden gegeneraliseerd over de gehele groep. Een sprekend voorbeeld dat gevonden is in zowel het boek uit 2009, als in het boek 2018 luidt:

“Alle kinderen met ASS hebben een tekort in de kwaliteit van gedeelde aandacht (‘joint attention’): het goed kunnen afstemmen van hun aandacht op die van een ander.” (p. 291, boek 2009 & p. 295, boek 2018)

Hierbij stelt de auteur dat ‘alle kinderen met ASS’ een tekort ervaren in joint attention. Zoals bekend is, is geen één kind met ASS hetzelfde (Prizant, 2016). Er is niet één (neuro)biologisch kenmerk vast te leggen dat iedereen met een classificatie ASS heeft of ervaart. De stelligheid van de auteur suggereert dat wel. Met het benoemen van ‘alle kinderen met ASS’ generaliseert de auteur onterecht dat het desbetreffende kenmerk voor alle kinderen met ASS geldt.

Bij de code ‘generalisaties/ ecologische fout’ worden enkel generalisaties gericht op (neuro)biologische kenmerken gecodeerd. Bovenstaand citaat lijkt niet direct verwant te zijn aan een (neuro)biologisch kenmerk. De onderzoeker heeft ervoor gekozen om dit citaat wel onder deze code te coderen. De gedeelde aandacht is een neuropsychologisch concept dat wordt gekoppeld aan de hersenontwikkeling en sociaal-cognitieve functies (Moore & Dunham, 1995). Dit citaat suggereert daarom in zekere zin wel dat alle kinderen met ASS een tekortkoming in hun hersenontwikkeling en/of sociaal-cognitieve functies hebben.

Naast deze sprekende generalisaties zijn sommige generalisaties die worden gedaan in beide boeken minder opvallend. Er wordt bij deze generalisaties niet letterlijk gezegd dat het over de gehele groep gaat of over alle kinderen met ASS. De generalisatie is als het ware ingebed in de zin, maar is zeker aanwezig. In het boek uit 2018 wordt het volgende geschreven:

“Volgens hersenwetenschappers is ASS een hersenontwikkelingsstoornis, waarvoor de basis al in de baarmoeder is gelegd. Er ontstaat al vroeg een te groot hersenvolume, waarna er in sommige hersengebieden een vertraagde groei optreedt en in andere gebieden de groei te vroeg stopt.” (p. 289, boek 2018)

In het bovenstaande citaat wordt de genoemde afwijkende hersenontwikkeling gekoppeld aan ASS. Hiermee wordt gesuggereerd dat alle mensen met ASS deze afwijkende hersenontwikkeling hebben, wat duidt op een generalisatie. Daarnaast sluit deze formulering alternatieve verklaringen uit.

Tijdens het coderen werden verschillende tegenstrijdige uitspraken gevonden die verband houden met gedane generalisaties rondom ASS. Deze tegenstrijdige uitspraken werden zowel in het boek uit 2009 als in het boek uit 2018 aangetroffen en geven een

onduidelijk beeld van de biologische duiding van ASS. In beide boeken worden er stellige generaliserende uitspraken gedaan over ASS als neurobiologische ontwikkelingsstoornis:

“Het is een ernstige, neurobiologische, levenslange ontwikkelingsstoornis met vergaande pedagogische gevolgen, die een zware belasting vormt voor het hele gezin.” (p. 288, boek 2009)

“ASS is een neurobiologische ontwikkelstoornis, waarbij de oorzaak vooral in de aanleg ligt.” (p. 277, boek 2018)

Tegelijkertijd schrijft de auteur ook een passage over ASS waarin wordt gesteld dat ASS op geen enkele manier aan te duiden is aan de hand van biologische kenmerken:

“ASS kan immers niet op basis van biologische kenmerken – bijvoorbeeld bepalende genen – worden vastgesteld.” (p. 284, boek 2009 & p. 283, boek 2018)

Deze tegenstrijdige uitspraak zorgt voor een verminderd reïficerend effect van de gedane generalisaties. De generalisaties die in beide boeken worden gedaan schetsen ASS af als een ziekte-entiteit. Ze beschrijven voornamelijk dat ASS een hersenziekte is met vaststaande kenmerken in de hersenen. De eerder genoemde tegenstrijdige uitspraak weerlegt dit beeld, door te stellen dat ASS niet kan worden vastgesteld op basis van een biologisch kenmerk. Hierdoor neemt het idee dat ASS een ziekte-entiteit is af, wat dus het reïficerende effect van de generalisaties vermindert. Deze uitspraak, die tegenstrijdig is op andere stellingen die in beide boeken worden gedaan, brengt echter veel onduidelijkheid met zich mee omtrent ASS. Deze tegenstrijdigheid lijkt op ambivalentie dat eerder is geconstateerd in het discours over ADHD (Van Langen et al., 2024).

4.2 Deelvraag 2: Cirkelredeneringen

In het boek uit 2009 zijn 10 citaten gecodeerd onder ‘cirkelredeneringen’. In het boek uit 2018 bedroeg het aantal ‘cirkelredeneringen’ nog maar drie citaten. Bij de code ‘cirkelredeneringen’ zijn citaten geselecteerd waarbij de tekst doet suggereren dat ASS de oorzaak is van de gedragskenmerken. Het psychosociale construct wordt centraal gezet, zoals:

“De stoornis beïnvloedt alles-doordringend (pervasief) het handelen van de persoon op allerlei ontwikkelingsgebieden en in allerlei situaties, waardoor het een van de meest complexe en ernstige psychische stoornissen is.” (p. 275, boek 2009)

In bovenstaand citaat wordt gesteld dat ‘de stoornis’ de gedragingen van de persoon beïnvloedt. Dit is een bijzondere stelling wanneer we de focus leggen op wat ‘de stoornis’ daadwerkelijk is. Zoals Pérez-Álvarez (2017) stelt is de DSM-5 niet bedoeld om stoornissen te verklaren. Het biedt een internationaal overeengekomen kader dat een combinatie van verschillende gedragingen een naam geeft. DSM-5 classificaties zijn geen verklarende labels (Batstra, 2023). ‘De stoornis’ beïnvloedt het handelen van de persoon in kwestie niet, de persoon in kwestie heeft ‘de stoornis’ gekregen omdat hij dit gedrag vertoont. Dit citaat bevestigt het fenomeen dat Nieweg (2005) beschrijft als ‘het konijn uit de hoed toveren dat er eerst zelf in is gestopt’. Dit soort uitspraken zijn meermaals in beide boeken gevonden.

Hieronder enkele voorbeelden:

“Recent onderzoek bij kinderen met MCDD heeft aangetoond dat de sociale problemen, stemmingswisselingen en denkstoornissen ook vaak voorkomen bij mensen die lijden aan autisme én schizofrenie.” (p. 282, boek 2009)

“De term autisme geeft al aan dat de interactie niet spontaan verloopt.” (p. 275, boek 2009 & p. 279, boek 2018)

4.3 Deelvraag 3: Finalistische geschiedenis

In beide studieboeken is er één citaat gevonden dat finalistisch over de geschiedenis en het voortbestaan van ASS schrijft, wat een reïficerend effect als gevolg heeft. De auteur schrijft het volgende over ASS:

“Autisme is universeel en van alle tijden.” (p. 275, boek 2009 & p. 279, boek 2018)

Doordat de auteur stelt dat ASS van alle tijden is, wordt een hedendaags concept (ASS) terug geprojecteerd op het verleden. Deze uitspraak wekt de indruk dat ASS altijd al latent aanwezig was, wachtend op ontdekking. Hierdoor wordt ASS binnen een realistisch denkkader geplaatst. Het realisme gaat uit van het idee dat de mensheid de wereld en de werkelijkheid ontdekt. Een kernstelling van het realisme is dat er objectieve feiten zijn over bestaande dingen, onafhankelijk van wat de mensheid denkt of zegt (Jenkins, 2010). In deze context wordt er dus gesteld dat autisme een biologische realiteit is, die door de mensheid is ontdekt, met vaststaande objectieve feiten. Deze uitspraak over de geschiedenis van ASS stelt dat ASS altijd al heeft bestaan. Alle psychosociale constructen zijn echter bedacht door de mensheid (Szasz, 1974; Batstra 2023). Zulke uitspraken suggereren dat ASS een entiteit is en dit heeft volgens Trudy Dehue (2009) een reïficerend effect.

Tijdens het coderen van het boek uit 2009 viel op dat er rondom de finalistische geschiedenis een tegenstrijdige uitspraak wordt gedaan. Hoe er tegen ASS wordt aangekeken is voor een deel cultureel bepaald, wordt gesteld:

“Overigens blijkt de wijze waarop er tegen autisme aangekeken wordt voor een deel ook cultureel bepaald te zijn.” (p.275, boek 2009)

De manier waarop wij betekenis geven aan de werkelijkheid, inclusief psychosociale constructen, wordt in belangrijke mate beïnvloed door culturele context. Een veranderende sociale omgeving leidt volgens Greenfield (2009) tot veranderingen in ontwikkelingspaden in

de mens. Zoals besproken in het theoretische kader, zijn de criteria van ASS deels gebonden aan de omgeving en verwachtingen vanuit de context. Doordat de auteur stelt dat ASS mede bepaald wordt door de cultuur, stelt hij dat ASS veranderlijk is. Met deze uitspraak spreekt de auteur zichzelf tegen in het eerder uitgelichte citaat ‘autisme is universeel en van alle tijden’. Deze tegenstrijdige uitspraak zorgt voor een divergent idee rondom de geschiedenis en het ‘ontstaan’ van ASS. Doordat hiermee het eenduidige beeld wordt weggehaald, neemt het reïficerende effect, wat deze uitspraak op zichzelf heeft, af. Echter geeft deze uitspraak verwarring rondom ASS. Deze verwarring kan leiden tot een onduidelijk beeld binnen het discours en kan volgens Van Langen et al. (2024) negatieve effecten als gevolg hebben.

4.4 Vergelijking boek 2009 en boek 2018

In totaal zijn 31 citaten uit het boek van 2009 gecodeerd volgens de vooraf gedefinieerde codes. In de herziene druk uit 2018 zijn in totaal 18 citaten gecodeerd. Tabel 2 presenteert de frequentieverdeling van de codes.

Tabel 2

Frequentie citaten Pedagogische adviezen voor speciale kinderen 2009 & 2018

Code	Frequentie boek	Frequentie boek
	2009	2018
Generalisatie/ ecologische fout	20	14
Cirkelredeneringen	10	3
Finalistische geschiedenis	1	1

Zowel bij de code ‘generalisatie/ ecologische fout’ als bij de code ‘cirkelredeneringen’ is een daling in de frequentie te zien. In het boek uit 2009 werden 20 citaten gecodeerd onder

‘generalisatie/ ecologische fout’ en in het boek uit 2018 werden 14 citaten gecodeerd onder deze code. Dit is een afname van 30%.

Bij de code ‘cirkelredeneringen’ werden in het boek uit 2009 10 citaten gecodeerd en in het boek uit 2018 werden drie citaten gecodeerd. Dit is een afname van 70%.

In beide boeken werd één citaat gevonden dat gecodeerd is onder ‘finalistische geschiedenis’. Dit gevonden citaat is in zowel het boek uit 2009, als het boek uit 2018 hetzelfde gebleven.

Naast de gecodeerde citaten viel het de onderzoeker op dat in de tweede druk uit 2009 ASS herhaaldelijk benoemd wordt als een ‘handicap’. ASS wordt in dit boek zes keer aangeduid als handicap. In de herziene druk uit 2018 wordt deze benadering volledig losgelaten en wordt ASS niet aangeduid als ‘handicap’.

5. Conclusie

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen in wat voor mate er reïficerend wordt geschreven over ASS in academische pedagogische studieboeken. Hierbij is er een vergelijking gemaakt tussen een tweede druk van een pedagogisch studieboek uit 2009 en de herziene druk van datzelfde studieboek uit 2018. Er is gekeken of er een afname te zien is in de reïficerende uitspraken. Dit werd onderzocht aan de hand van drie deelvragen. Per deelvraag staat een andere redeneerfout centraal die een reïficerend effect teweeg brengt. Deze redeneerfouten zijn in beide studieboeken afzonderlijk geanalyseerd waarna er een vergelijking is gemaakt.

De eerste deelvraag luidde: *“In hoeverre komen generalisaties bij het psychosociale construct ASS voor in een vernieuwd pedagogisch studieboek in vergelijking met een oudere*

druk?” In de tweede druk uit 2009 zijn 20 generaliserende uitspraken gevonden over ASS. In de herziene druk uit 2018 zijn 14 generaliserende uitspraken gevonden over ASS. Dit resulteert in een afname van 30% in de frequentie. Het aantal gegeneraliseerde uitspraken over (neuro)biologische kenmerken binnen de classificatie ASS is verminderd in de herziene druk ten opzichte van de tweede druk. In beide boeken zijn er tegenstrijdige uitspraken rondom de biologische duiding van ASS gevonden. Door deze tegenstrijdige uitspraken wordt er geen consistent en eenduidig beeld van ASS geschetst. Dit suggereert dat ASS niet vanzelfsprekend wordt gepresenteerd als een ziekte-entiteit, juist omdat er sprake is van conceptuele onduidelijkheid. Hierdoor verzwakken deze tegenstrijdigheden het reïficerende effect. Deze afzwakking van reïfificatie omtrent de generalisaties die worden gedaan is niet per definitie positief. Het is waardevol dat ASS vanuit verschillende invalshoeken wordt benaderd (Vervoort et al., 2022), maar dit leidt ook tot verwarring en inconsistentie. Deze ambiguïteit vertoont overeenkomsten met de ambivalentie die eveneens is gevonden in het discours van ADHD (Van Langen et al., 2024).

De tweede deelvraag luidde: *“In hoeverre komen cirkelredeneringen bij het psychosociale construct ASS voor in een vernieuwd pedagogisch studieboek in vergelijking met een oudere druk?”* In de tweede druk uit 2009 zijn 10 cirkelredeneringen over ASS gevonden en in de herziene druk uit 2018 zijn drie cirkelredeneringen over ASS gevonden. Dit resulteert in een afname van 70% in de frequentie. Opvallend is dat de drie gecodeerde citaten in de herziene druk uit 2018 grofweg identiek zijn aan eerder gecodeerde citaten uit de tweede druk. Dit betekent dat er in de herziene druk geen nieuwe cirkelredeneringen zijn toegevoegd, maar uitsluitend bestaande cirkelredeneringen zijn verwijderd.

De derde deelvraag luidde: *“In hoeverre komt finalistische geschiedschrijving over het psychosociale construct ASS voor in pedagogische studieboeken?”* In zowel het boek uit 2009, als het boek uit 2018 is er één citaat gecodeerd onder de finalistische geschiedenis. Dit

citaat luidt hetzelfde in beide boeken. De auteur doet een stellige uitspraak over de geschiedenis van ASS met een reïficerend effect als gevolg. In het boek uit 2009 werd naast dit stellige citaat ook een tegenstrijdige uitspraak gevonden. Zoals eerder benoemd bij de eerste deelvraag, wordt hiermee het reïficerende effect afgezwakt. Echter brengt deze tegenstrijdige uitspraak wel andere onduidelijkheden met zich mee.

Kortom, er kan geconcludeerd worden dat er in de geanalyseerde academische studieboeken een afname te zien is van generalisaties en cirkelredeneringen in de vernieuwde druk ten opzichte van de verouderde druk. Als gevolg van het verminderde aantal redeneerfouten, neemt het reïficerende effect af. Dit kan worden beschouwd als een positieve ontwikkeling, die suggereert dat ASS in verminderde mate wordt beschreven als ziekte-entiteit. Verder wordt in beide boeken een finalistische geschiedschrijving over ASS gevonden, deze geschiedschrijving heeft een reïficerend effect.

Uit de additionele bevindingen komt naar voren dat ASS in de herziene druk niet meer wordt beschreven als ‘handicap’. Dit duidt erop dat professionals kritischer en nauwkeuriger lijken te worden ten aanzien van de manier waarop er geschreven wordt over ASS.

6. Discussie

6.1 Sterke punten van dit onderzoek

Binnen de psychiatrie neemt de benadering waarin het individu centraal staat en psychische stoornissen niet meer als ziekten worden gezien, steeds meer ruimte in (De Ridder & Van Hulst, 2023). Hierin wordt er steeds vaker gesproken over het probleem van reïficatie rondom stoornisclassificaties. Dit onderzoek toont aan dat er een afname van reïficerend schrijven in academische pedagogische studieboeken over ASS te zien is, maar laat ook zien dat reïficatie rondom ASS nog wel voorkomt in de onderzochte studieboeken. Het onderzoek suggereert

een mogelijke trend, al kan dit pas worden ondersteund aan de hand van aanvullend onderzoek.

Daarnaast draagt dit onderzoek bij aan de bekendheid van het verschijnsel reïficatie, waarmee het ook bijdraagt aan de bewustwording hiervan. Meer bewustwording kan de lezer helpen om kritischer te reflecteren op wat er geschreven wordt over ASS. Daarenboven acht dit onderzoek ook een bewustwording bij auteurs te creëren. Auteurs krijgen naar verwachting meer inzichten in hoe reïficerende mechanismen, zoals cirkelredeneringen en generalisaties, voorkomen kunnen worden. Het streven is dat ASS los wordt beschreven, en zo ook gezien, van de persoon zelf, zodat er geen stigma ontstaat dat een persoon met ASS ‘ziek’ of ‘defect’ is. Dit draagt bij aan het verminderen van het internaliseren van de stoornis, wat volgens de verwachtingen van Batstra (2023) beter is voor het zelfbeeld van het kind.

6.2 Beperkingen van dit onderzoek

Bij het coderen en beantwoorden van de eerste deelvraag, die gericht is op generalisaties, is het van belang dat er onderscheid wordt gemaakt tussen citaten die een generalisatie uitdrukken en citaten die een diagnostisch criterium van ASS benoemen. Wanneer een criterium wordt genoemd, is het immers logisch dat de gehele groep aan het criterium voldoet. Aangezien dit de basis vormt voor een ASS-classificatie. Dit soort uitspraken zijn in zulke gevallen niet onjuist of te schalen onder de redeneerfout ‘generalisaties’. Uitspraken zoals deze kunnen echter doen denken aan het fenomeen dat Nieweg (2005) omschrijft als ‘een konijn uit de hoed toveren dat er eerst zelf in is gestopt’. Het is van belang te onderkennen dat hierbij sprake is van een verschil.

De gehanteerde onderzoeksmethode binnen dit onderzoek is kwalitatieve inhoudsanalyse. Dit is een interpretatieve benadering die ruimte laat voor een subjectieve

invulling. De tekst is gecodeerd door de onderzoeker. Niet alleen de professionele, maar ook de persoonlijke, achtergrond van de onderzoeker spelen een rol bij het coderen van de data. De onderzoeker is een derdejaars student Pedagogische Wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. De onderzoeker heeft verschillende vakken gevolgd waarbij psychosociale constructen werden behandeld vanuit verschillende perspectieven. De student heeft onder andere de vakken neuropsychologie, psychopathologie en orthopedagogiek gevolgd. Deze vakken leggen allen hun focus op een ander gedeelte van psychosociale constructen, waaronder ASS. Daarnaast begeleidt de onderzoeker een jongen met ASS, wat haar kijk op ASS onmiskenbaar beïnvloedt. Deze gegevens beïnvloeden indirect het codeerproces en hiermee dus ook de resultaten. Het is van belang om als lezer van dit onderzoek hiervan bewust te zijn.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van peer-feedback van één medestudent. Het kan van toegevoegde waarde zijn om het onderzoek door meer medestudenten te laten lezen voor peer-feedback.

De analyse die is uitgevoerd in dit onderzoek zou in essentie twee keer worden uitgevoerd, één keer door de onderzoeker zelf en één keer door een medestudent die een soortgelijke bachelor thesis schrijft. De desbetreffende medestudent is vroegtijdig gestopt met het schrijven van de bachelor thesis. Hierdoor zijn de hoofdstukken die geanalyseerd zijn in dit onderzoek alleen door de onderzoeker zelf geanalyseerd en gecodeerd. Om alsnog een interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te berekenen, heeft de begeleider van deze bachelor thesis de gecodeerde citaten zelf ook ondergeschikt aan een code. Vanuit deze input is het percentage overeenstemming en de Cohen's kappa berekend. Desondanks deze statistiek is het belangrijk om te benadrukken dat de begeleider enkel de al gecodeerde citaten heeft bekeken en niet de volledige tekst heeft gecodeerd. Dit kan invloed hebben op het percentage overeenstemming en de Cohen's kappa. Daarnaast is deze berekening uitgevoerd na het

onderzoek, wat betekend dat dit enkel een evaluatie geeft, het codeboek is aan de hand van deze statistiek niet verder aangepast. Dit gegeven kan een beperking geven in de betrouwbaarheid en vergoot de subjectiviteit. Tijdens het lezen van dit onderzoek is het van belang om rekening te houden dat dit effect kan hebben op de resultaten.

In dit onderzoek zijn twee boeken met elkaar vergeleken. In een vervolgonderzoek is het aan te raden om meer boeken te impliceren. Dit draagt bij aan een breder perspectief op hoe ASS wordt beschreven. Daarnaast bevordert dit de externe validiteit van het onderzoek en kunnen er bredere uitspraken worden gedaan.

6.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Tijdens het onderzoek zijn er verschillende tegenstrijdige uitspraken omtrent generalisaties en de finalistische geschiedenis gevonden. Deze tegenstrijdige uitspraken zwakken het reïficerende effect omtrent ASS af. Zoals eerder benoemd is deze afzwakking niet per definitie positief. Deze tegenstrijdige uitspraken brengen evenzeer verwarring en onduidelijkheid met zich mee. Er wordt bijvoorbeeld gesteld dat ASS niet op basis van biologische kenmerken kan worden vastgesteld (p. 284, boek 2009 & p. 283, boek 2018). Vervolgens worden er uitspraken gedaan over ASS als zijnde een ernstige, neurobiologische, levenslange ontwikkelingsstoornis (p. 288, boek 2009), waarbij de oorzaak vooral in de aanleg ligt (p. 277, boek 2018). Dit soort tegenstrijdigheden in een academisch studieboek kunnen bij de lezer ambivalentie over het construct ASS oproepen. Ambivalentie binnen een bepaald discourse over ‘stoornissen’ als ADHD is een bekend fenomeen (Van Langen et al., 2024). Ambivalentie bij een persoon uit zich in verschillende tegenstrijdige gedachten (bijvoorbeeld negatieve en positieve) over een psychosociaal construct (zoals ASS) waardoor deze persoon verschillende overtuigingen creëert over het psychosociale construct (Eagly &

Chaiken, 1993; Wegener et al., 1995). Ambivalentie kan positief zijn, het zet de persoon in kwestie aan het nadenken. Ambivalentie kan echter, wanneer beide componenten relevant zijn, ook leiden tot een negatief effect of een verkeerd beeld van de situatie (Van Harreveld et al., 2015). Uit onderzoek van Van Langen et al. (2024) blijkt dat er veel tegenstrijdigheden en ambivalentie is over de manier waarop betrokkenen bij ADHD deze classificatie begrijpen en uitleggen. Van Langen (2024) stelt dat dit soort onderkende ambivalentie een belemmering kan veroorzaken in de ontwikkeling van zorginstellingen en behandelingen. Het is dus zorgwekkend dat er in academische studieboeken een groot aantal tegenstrijdigheden wordt gevonden. Nader onderzoek naar deze ambivalentie, zoals die van Van Langen, voor andere constructen dan ADHD is gewenst en een relevant onderwerp voor eventueel vervolgonderzoek.

Literatuurlijst

- Bakker, N., Noordman, J., & Rietveld-van Wingerden, M. (2023). *Vijf eeuwen opvoeding en onderwijs in Nederland: Idee en praktijk sinds de zestiende eeuw* (3e herz. dr.). Assen: Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum BV.
- Batstra, L. (2023). *ADHD: Macht en misverstanden* (6de herziene druk). Uitgeverij Lucht.
- Bleuler, E. (1950). *Dementia praecox or the group of schizophrenias*. International Universities Press.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025). *3 procent van de bevolking geeft aan een autismespectrumstoornis te hebben*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/14/3-procent-van-de-bevolking-geeft-aan-een-autismespectrumstoornis-te-hebben>
- Centraal Planbureau. (2016). *Kansrijk onderwijsbeleid* (CPB Boek 25). <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Boek-25-Kansrijk-Onderwijsbeleid.pdf>
- Conty, L., & Grèzes, J. (2012). Look at me, I'll remember you: The perception of self-relevant social cues enhances memory and right hippocampal activity. *Human Brain Mapping*, 33(10), 2428–2440. <https://doi.org/10.1002/hbm.21366>
- Dehue, T. (2009). *De depressie-epidemie: Over de plicht het lot in eigen hand te nemen* (7e druk). Amsterdam: Augustus.
- Delfos, M. F. (2012). *Nieuwe inzichten in autismespectrumstoornissen: Autisme vanuit ontwikkelingsperspectief*. GZ-Psychologie. <https://www.mdelfos.nl/pdf/2012-GZ-Psych-MAS1P.pdf>
- Den Boon, T., & Hendriks, G. (2015). *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*. Van Dale Uitgevers. Geraadpleegd op 19 maart 2025, van <https://www.vandale.nl/opzoeken>

- De Ridder, B., & Van Hulst, B. M. (2023). Stoornisme: wat het is en waarom het een probleem is. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 65(3), 163–166.
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Esser, F., & Vliegenthart, R. (2017). Comparative research methods. In J. Matthes, C. S. Davis, & R. F. Potter (Eds.), *The international encyclopedia of communication research methods* (pp. 248–269). Wiley-Blackwell.
<https://doi.org/10.1002/9781118901731.IECRM0035>
- Evans B. (2013). How autism became autism: The radical transformation of a central concept of child development in Britain. *History of the human sciences*, 26(3), 3–31.
<https://doi.org/10.1177/0952695113484320>
- Flick, U. (2018). *An Introduction to Qualitative Research*. (6e ed.). SAGE Publications Ltd.
- Global Burden of Disease Study 2021 Autism Spectrum Collaborators (2025). The global epidemiology and health burden of the autism spectrum: findings from the Global Burden of Disease Study 2021. *The lancet. Psychiatry*, 12(2), 111–121.
[https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(24\)00363-8](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(24)00363-8)
- Greenfield, P. M. (2009). Linking social change and developmental change: Shifting pathways of human development. *Developmental Psychology*, 45(2), 401–418.
<https://doi.org/10.1037/a0014726>
- Greicius, M. D., Krasnow, B., Reiss, A. L., & Menon, V. (2003). Regional analysis of hippocampal activation during memory encoding and retrieval: fMRI study. *Hippocampus*, 13(1), 164–174. <https://doi.org/10.1002/hipo.10066>
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and semantics: Vol. 3. Speech acts* (pp. 41–58). Academic Press.

- Hamidi, A., Persaud, N. A., Ganti, L., & Keeler, L. (2024). Leo Kanner: The physician and pioneer of autism. *Cureus*, 16(11), e73859. <https://doi.org/10.7759/cureus.73859>
- Harris, J. (2018). Leo Kanner and autism: A 75-year perspective. *International Review of Psychiatry*, 30(1), 3–17. <https://doi.org/10.1080/09540261.2018.1455646>
- Jenkins, C. S. (2010). What is ontological realism? *Philosophy Compass*, 5(10), 880–890. <https://doi.org/10.1111/j.1747-9991.2010.00332.x>
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159–174. <https://doi.org/10.2307/2529310>
- Leysen, J., Jacobs, D., & Ramaekers, S. (2021). The red fish in a shoal of greenish-blue fish? A critique of the biomedical model of autism spectrum disorder. *Educational Theory*, 71(6), 711–729. <https://doi.org/10.1111/edth.12494>
- Loth, E., Ahmad, J., Chatham, C., Lopez, B., Carter, B., Crawley, D., Toro, R. (2021). The meaning of significant mean group differences for biomarker discovery. *PLOS Computational Biology*, 17(5), e1009477. <https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.1009477>
- Mackenbach, J. P. (2000). Dwalingen in de methodologie. XXVI. De ecologische valkuil en zijn minder bekende tegenhanger, de atomistische valkuil. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 144, 97–100.
- Moore, C., & Dunham, P. (1995). *Joint attention: Its origins and role in development*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Mosconi, M. W., Cody-Hazlett, H., Poe, M. D., Gerig, G., Gimpel Smith, R., & Piven, J. (2009). Longitudinal study of amygdala volume and joint attention in 2- to 4-year-old children with autism. *Archives of General Psychiatry*, 66(5), 509–516. <https://doi.org/10.1001/archgenpsychiatry.2009.19>

- Nieweg, E. H. (2005). Wat wij van Jip en Janneke kunnen leren: Over reïficatie (verdinglijking) in de psychiatrie. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 47(10), 687-696.
- Nordahl, C. W., Scholz, R., Yang, X., Buonocore, M. H., Simon, T., Rogers, S., & Amaral, D. G. (2012). Increased rate of amygdala growth in children aged 2 to 4 years with autism spectrum disorders: A longitudinal study. *Archives of General Psychiatry*, 69(1), 53–61. <https://doi.org/10.1001/archgenpsychiatry.2011.145>
- Pérez-Álvarez, M. (2017). The Four Causes of ADHD: Aristotle in the Classroom. *Frontiers in Psychology*, 7(8), 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00928>
- Prizant, B. M., & Fields-Meyer, T. (2016). *Uniquely human: A different way of seeing autism* (Reprint ed.). Simon & Schuster.
- Schreier, M. (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice*. SAGE.
<https://doi.org/10.4135/9781529682571>
- Schreier, M. (2014). ‘Qualitative content analysis’, in U. Flick (ed.), *The SAGE Handbook Qualitative Data Analysis*. London: Sage
- Szasz, T. (1974). *The myth of mental illness: Foundations of a theory of personal conduct* (Rev. ed.). Harper & Row.
- Te Meerman, S. (2019). *ADHD and the power of generalization: exploring the faces of reification*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. Rijksuniversiteit Groningen. <https://doi.org/10.33612/diss.84379221>
- Te Meerman, S., Batstra, L., Hoekstra, R., & Grietens, H. (2017). Academic textbooks on ADHD genetics: balanced or biased? *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 12(sup1). <https://doi.org/10.1080/17482631.2017.1305590>
- Te Meerman, S. T., Freedman, J. E., & Batstra, L. (2022). ADHD and reification: Four ways a psychiatric construct is portrayed as a disease. *Frontiers in Psychiatry*, 13, Article 1055328. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1055328>

- Van Harreveld, F., Nohlen, H. U., & Schneider, I. K. (2015). Chapter Five – The ABC of ambivalence: Affective, behavioral, and cognitive consequences of attitudinal conflict. In *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 52, pp. 285–324). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/bs.aesp.2015.01.002>
- Van Langen, M. J. M., Van Hulst, B. M., & Durston, S. (2024). Hidden in plain sight: How individual ADHD stakeholders have conflicting ideas about ADHD but do not address their own ambivalence. *European Child & Adolescent Psychiatry*.
<https://doi.org/10.1007/s00787-022-02071-1>
- Van Lieshout, B. E. M., & Van Lieshout, T. (2009). *Pedagogische Adviezen Voor Speciale Kinderen*. Springer Science & Business Media.
- Van Lieshout, T., & Van Deth, R. (2018). Pedagogische adviezen voor speciale kinderen. In *Bohn Stafleu van Loghum eBooks*. <https://doi.org/10.1007/978-90-368-1995-4>
- Van Rosmalen, L., van der Veer, R., & van der Horst, F. C. (2020). The nature of love: Harlow, Bowlby and Bettelheim on affectionless mothers. *History of Psychiatry*, 31(2), 227–231. <https://doi.org/10.1177/0957154X19898997>
- Veldmeijer, L., Terlouw, G., Van Os, J., Meerman, S. T., Van 't Veer, J., & Boonstra, N. (2024). From diagnosis to dialogue – reconsidering the DSM as a conversation piece in mental health care: a hypothesis and theory. *Frontiers in Psychiatry*, 15.
<https://doi.org/10.3389/fpsy.2024.1426475>
- Verhulst, F. C. (2020). *Leerboek kinder- en jeugdpsychiatrie*. Boom.
- Vervoort, I., Delger, C., & Soubry, A. (2022). A multifactorial model for the etiology of neuropsychiatric disorders: The role of advanced paternal age. *Pediatric Research*, 91(3), 757–770. <https://doi.org/10.1038/s41390-021-01435-4>

- Waterhouse, L. (2022). Heterogeneity thwarts autism explanatory power: A proposal for endophenotypes. *Frontiers in Psychiatry*, 13, Article 947653.
<https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.947653>
- Wegener, D. T., Downing, J., Krosnick, J. A., & Petty, R. E. (1995). Measures and manipulations of strength-related properties of attitudes: Current practice and future directions. In R. E. Petty & J. A. Krosnick (Eds.), *Attitude strength: Antecedents and consequences*. Erlbaum.
- Wolff S. (2004). The history of autism. *European child & adolescent psychiatry*, 13(4), 201–208. <https://doi.org/10.1007/s00787-004-0363-5>
- World Health Organization. (15 november 2023). *Autism spectrum disorders*. Geraadpleegd op 23 mei 2025, van [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders:contentReference\[oaicite:7\]{index=7}](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders:contentReference[oaicite:7]{index=7})

Bijlagen

Bijlage 1: Gecodeerde citaten

Resultaten boek 2009

Generalisatie/ ecologische fout

De tekst/auteur doet
lijken dat elk individu
met ASS een zelfde
hersens -afwijking en/of -
ontwikkeling heeft

- “PDD-NOS is een prikkelverwerkingsstoornis: de informatie wordt door subtiele hersenafwijkingen slechts gefragmenteerd opgenomen, waardoor die informatie niet goed wordt gecombineerd tot gehelen.” (p. 280)
- “Magnee (2008) en Vanderbroucke (2008) ontdekten dat de grote verbindingen tussen de hersengebieden wel intact zijn, maar niet de verbindingen tussen groepen zenuwcellen binnen een bepaald hersengebied, met name binnen de visuele schors.” (p. 280)
- “Daardoor zijn er gebreken in de waarneming: het brein is slechter in staat informatie te groeperen, wat nodig is om een globaal overzicht te krijgen. Door deze verstoorde waarneming kunnen zij emoties, die ze op zich wel van gezichten kunnen aflezen, niet juist interpreteren.” (p. 280)
- “Daarnaast is ook ontdekt dat bij autistische kinderen geluid een vertraging van 1/50 tot 1/20 van een seconde opliep voor het in hun hersenen aankwam. Daardoor verwerken autistische kinderen geluid en taal verschillend in vergelijking met niet-autistische kinderen, wat een mogelijke verklaring voor de communicatieproblemen van autisten geeft (Roberts e.a., 2008).” (p. 280)
- “Verder zijn de oog-handcoördinatie, de abstraheerfunctie en de taalfunctie zwak.” (p. 281)

- “Er bleken afwijkingen te zijn in de regel- en remfuncties, zowel met betrekking tot de inkomende prikkels als wat betreft de uitvoerende functies.” (p. 282)
- “Er is een verstoorde realiteitscontrole, er zijn denkstoornissen en er is een onvermogen onderscheid te maken tussen fantasie en werkelijkheid, waarbij zelfs een pre psychotisch beeld kan ontstaan.” (p. 282)
- “Het wordt aangenomen dat MCDD te wijten is aan een stoornis in de informatieverwerking, met name in de hersengebieden waar de emoties worden verwerkt.” (p. 283)
- “Kinderen met ASS hebben problemen met het werkgeheugen, inhibitie en cognitieve flexibiliteit.” (p. 286)
- “Zoals hiervoor vermeld ontdekten Magnee (2008) en Vandenbroucke (2008) dat de oorzaak van die gebreken in de waarneming ligt: in afwijkende interacties tussen groepen cellen binnen de visuele schors van de hersenen.” (p. 286)
- “De oorzaak van de beperkte intentionaliteit en de daarmee samenhangende moeite om emoties bij anderen te herkennen, ziet Kahn (2006) in een slecht functioneren van de amygdala in de hersenen. Kinderen met autisme kunnen niet alle zintuiglijke kanalen tegelijk inzetten.” (p. 286)
- “Autisten zijn meer ‘mannelijk’: gericht op systemen ontdekken, hun belangstelling gaat meer uit naar abstract-objectgerichte zaken dan naar ‘vrouwelijke’ mee- en invoelen.” (p. 287)
- “Baron-Cohen (2002,2003) veronderstelt bij autisme een sterker dan gemiddelde invloed van testosteron op de ontwikkeling van de foetus in de baarmoeder.” (p. 287)
- “Ze gaan uit van een (specifiek) disfunctioneren van de hersenen, terwijl Delfos (2002) uitgaat van een *variant op de ‘normale’ ontwikkeling.*” (p. 287)
- “Ze hebben vanwege hun onderontwikkeld socioschema een beperkte en niet-geautomatiseerde gerichtheid op mensen, waardoor problemen

ontstaan bij de ontwikkeling van emoties, van emotioneel contact, van empathie en van het leren inschatten van sociale interacties.” (p. 287)

- “Autisme is dus een vertraagde, afwijkende, gebrekkige of variante ontwikkeling.” (p. 288)
- “Autisme is een levenslange handicap die zich in iedere ontwikkelingsfase weer anders manifesteert.” (p. 288)
- “Het is een ernstige, neurobiologische, levenslange ontwikkelingsstoornis met vergaande pedagogische gevolgen, die een zware belasting vormt voor het hele gezin.” (p. 288)
- “Alle kinderen met ASS hebben een tekort in de kwaliteit van *gedeelde aandacht* (‘joint attention’): het goed kunnen afstemmen van hun aandacht op die van een ander.” (p. 291)
- “Autisme is te genezen” (p. 296)

Cirkelredeneringen

De gedragskenmerken benoemen als resultaat/uitkomst van ASS

Dat ASS de oorzaak is van de gedragingen

De auteurs draaien de volgorde om en suggereren dat een stoornis het gedrag veroorzaakt

- “De stoornis beïnvloedt alles-doordringend (pervasief) het handelen van de persoon op allerlei ontwikkelingsgebieden en in allerlei situaties, waardoor het een van de meest complexe en ernstige psychische stoornissen is.” (p. 275)
- “De term autisme geeft al aan dat de interactie niet spontaan verloopt.” (p. 275)
- “Daardoor zijn er gebreken in de waarneming: het brein is slechter in staat informatie te groeperen, wat nodig is om een globaal overzicht te krijgen. Door deze verstoorde waarneming kunnen zij emoties, die ze op zich wel van gezichten kunnen aflezen, niet juist interpreteren.” (p. 280)
- “..., wat een mogelijke verklaring voor de communicatieproblemen van autisten geeft (Roberts e.a., 2008).” (p. 280)
- “Vanwege de stoornis in de prikkelverwerking roepen bij deze kinderen de prikkels uit de omgeving soms heel heftige, dan weer veel te geringe reacties op.” (p. 280)
- “De stoornissen in de cognitieve ontwikkeling manifesteren zich dikwijls bij intelligentietest in een disharmonisch profiel.” (p. 281)

- “Recent onderzoek bij kinderen met MCDD heeft aangetoond dat de sociale problemen, stemmingswisselingen en denkstoornissen ook vaak voorkomen bij mensen die lijden aan autisme én schizofrenie.” (p. 282)
- “Ze hebben vanwege hun onderontwikkeld socioschema een beperkte en niet-geautomatiseerde gerichtheid op mensen, waardoor problemen ontstaan bij de ontwikkeling van emoties, van emotioneel contact, van empathie en van het leren inschatten van sociale interacties.” (p. 287)
- “Zo wordt het kernsymptoom van ASS, ‘het extreem in zichzelf gekeerd zijn’, verklaard vanuit de gebrekkige ‘ik-ander’-differentiatie, wat aansluit bij het hiervoor genoemde concept van de ‘beperkte intentionaliteit’. (p. 287-288)
- “Alle kinderen met ASS hebben een tekort in de kwaliteit van *gedeelde aandacht* (‘joint attention’): het goed kunnen afstemmen van hun aandacht op die van een ander.” (p. 291)

Finalistische geschiedenis

De geschiedenis
beschrijven met de kennis
van nu.

(onbewust) een eigen
geschiedenis creëren

- “Autisme is universeel en van alle tijden.” (p. 275)

Generalisatie/ ecologische fout

De tekst/auteur doet
lijken dat elk individu
met ASS een zelfde
hersens -afwijking en/of -
ontwikkeling heeft

- “ASS is een neurobiologische ontwikkelingsstoornis, waarbij de oorzaak vooral in de aanleg ligt.” (p. 277)
- “Verder zijn de oog-handcoördinatie, de abstraher- en de taalfunctie zwak.” (p. 282)
- “ASS wordt dus beschouwd als een *prikkelverwerkingsstoornis*: informatie wordt door subtiele hersenafwijkingen slechts gefragmenteerd opgenomen, waardoor die informatie niet goed wordt gecombineerd tot gehelen.” (p. 282)
- “Er is daarom bij kinderen met NLD sprake van een eenzijdige informatieverwerking op basis van reeds gevormde en geautomatiseerde kennis.” (p. 286)
- “Volgens hersenwetenschappers is ASS een hersenontwikkelingsstoornis, waarvoor de basis al in de baarmoeder is gelegd. Er ontstaat al vroeg een te groot hersenvolume, waarna er in sommige hersengebieden een vertraagde groei optreedt en in andere gebieden de groei te vroeg stopt.” (p. 289)
- “Magnee (2008) en Vanderbroucke (2008) ontdekten dat de verbindingen tussen groepen zenuwcellen binnen een bepaald hersengebied, met name binnen de visuele schors, niet intact zijn. Daardoor is het brein slechter in staat informatie te groeperen, wat nodig is om een globaal overzicht te krijgen.” (p. 291)
- “De oorzaak van de beperkte intentionaliteit en de daarmee samenhangende moeite om emoties bij anderen te herkennen, ziet Kahn (2006) in een slecht functioneren van de amygdala in de hersenen. Kinderen met ASS kunnen niet alle zintuiglijke kanalen tegelijk inzetten. Ze gebruiken er één voor meer dan 100% - soms resulterend in eilandjes – en sluiten de andere kanalen uit.” (p. 291)

- “Mensen met ASS zijn meer ‘mannelijk’: gericht op systemen ontdekken, hun belangstelling gaat meer uit naar abstract-objectgerichte zaken dan naar ‘vrouwelijk’ mee- en invoelen. Ook Asperger (1944) stelde al dat autisme de extreme vorm zou zijn van de mannelijke hersenen.” (p. 291)
- “Verondersteld wordt dat blootstelling aan testosteron in de baarmoeder kinderen zou predisponeren tot (overmatig) systematiseren en verminderd empathisch vermogen.” (p. 291)
- “ASS is een levenslange, ernstige, neurobiologische ontwikkelingsstoornis met verregaande pedagogische aspecten.” (p. 292)
- “Hoewel ASS een neurobiologische ontwikkelingsstoornis is, zijn de behandelmogelijkheden grotendeels psychosociaal van aard.” (p. 292)
- “Alle kinderen met ASS hebben een tekort in de kwaliteit van *gedeelde aandacht* (‘joint attention): het goed kunnen afstemmen van hun aandacht op die van een ander, bijvoorbeeld in staat zijn de wijzende vinger of de sturende blik van een ander te volgen.” (p. 295)
- “ASS is een chronische stoornis, waarbij altijd bepaalde tekorten blijven bestaan.” (p. 300)
- “Bovendien stelt de zogeheten ‘beschermingshypothese’, dat hersenen van mensen met ASS minder snel verouderen. Het vermoeden is dat de ontwikkeling van een aantal cognitieve vaardigheden bij hen langer doorgaat.” (p. 301)

Cirkelredeneringen

De gedragskenmerken benoemen als resultaat/uitkomst van ASS

- “De stoornis beïnvloedt het functioneren op allerlei ontwikkelingsgebieden en in allerlei situaties, waardoor het een van de meest complexe en ernstige psychische stoornissen is.” (p. 279)
- “De term autisme geeft al aan dat de interactie niet spontaan verloopt.” (p. 279)
- “Alle kinderen met ASS hebben een tekort in de kwaliteit van *gedeelde aandacht* (‘joint attention): het goed kunnen afstemmen van hun

Dat ASS de oorzaak is
van de gedragingen

aandacht op die van een ander, bijvoorbeeld in staat zijn de wijzende
vinger of de sturende blik van een ander te volgen.” (p. 295)

De auteurs draaien de
volgorde om en
suggereren dat een
stoornis het gedrag
veroorzaakt

Finalistische geschiedenis

De geschiedenis
beschrijven met de kennis
van nu.

- “Autisme is universeel en van alle tijden.” (p. 279)

(onbewust) een eigen
geschiedenis creëren